

lijst worden leraren betrokken bij het signaleren van taalproblemen. Dit kan ertoe leiden dat docenten beter inzicht krijgen in de taalproblemen van leerlingen, wat weer tot gevolg heeft dat een leerling sneller en beter kan worden doorverwezen. Uiteindelijk is het doel van taalbeleid dat een leerling op de juiste plek zit, waardoor hij met succes zijn schoolcarrière kan afsluiten.

De studiedag leverde een duidelijk overzicht over bestaande en nog te ontwikkelen NT2-toetsen, over de praktijk en de theorie van NT2-toetsen. Om terug op school nog steeds wegwijst te kunnen in het toetsenaanbod, is de Levende Talenbrochure *Toetsen voor het NT2-onderwijs* (De Haan 1996) een overzichtelijke gids.

Noot en literatuur

1 Meer informatie over het STER-project op het Mozaïekcollege in: Plaschek, W. & T. Smabers, 'Chaos en wildgroei beteugeld. De betekenis van het STER-project voor het onderwijs op de ISK-afdeling van het Mozaïekcollege te Arnhem' in: *Levende Talen*, 504, 1995.

Bots, R. & J. Roorda, *Signaleringslijst* (experimentele fase). Rotterdam, Het Projectbureau, 1996.

Haan, I. de, *Toetsen voor het NT2-onderwijs. Beschrijving van toetsen Nederlands als tweede taal voor voortgezet onderwijs en volwasseneneducatie*. Vereniging van Leraren in Levende Talen, 1996.

Hacquebord, H.I., *Tekstbegriptoets voor de brugklas. Instrument voor signaleren en typeren van leesproblemen*. Groningen, Jacob Dijkstra, z.j.

Menger, P. & H. Gerritsma, *Toetsen Nederlands als tweede taal. Een gebruikadvies voor inzet van toetsen in de eerste opvang voortgezet onderwijs*. Groningen, Wolters-Noordhoff, z.j.

Verhoeven, L. & A. Vermeer, *Taaltoets allochtone kinderen (bovenbouw). Diagnostische toets voor de vaardigheid Nederlands bij allochtone en autochtone kinderen in de bovenbouw van het basisonderwijs*. Tilburg, Zwijsen, 1993.

Schuurs, U., *STAAL (schriftelijke taalvaardigheden) allochtone en autochtone leerlingen*. Arnhem, Cito, 1993.

LEESVOER

Taalbeleid als hit

Taalbeleid in het primair onderwijs is een van die onderwerpen waar je als basisschool *eigenlijk* iets mee moet. Zeker als je meertalige kinderen op school hebt. Een conferentie hier en weer een boek daar. Een directeur of een schoolbegeleider die eens wat dropt. Geen onderwerp, meestal, waar nut en noodzaak meteen van wordt ingezien en aanleiding geeft tot enthousiaste initiatieven.

Als u zich wilt laten overtuigen en/of op zoek bent naar het waarom en het hoe, dan moet u uw oog eens laten vallen op het *Haags Instrument Taalbeleid*. Middels een heldere uiteenzetting, waarbij metaforen en voorbeelden worden gebruikt, wordt ingegegaan op het waarom van taalbeleid. Hiernaast geeft het een team van een basisschool een instrument in handen om taalbeleid op een inzichtelijke manier aan te pakken. Waar moet je beginnen, wie doet wat en hoe voorkom je dat enthousiasme in een mist van vaagheid strandt? Hoe breng je het taalonderwijs binnen de school in kaart en waar leg je vervolgens de inhoudelijke prioriteiten? Tenslotte komt het uitwerken van concrete veranderingsplannen aan bod.

Het instrument bestaat uit twee delen of versies (een gele en een blauwe) en zal een samenhangend pakket gaan vormen. Deel 1 gaat in op het algemeen taalbeleid. In het tweede deel (werkversie beschikbaar in mei aanstaande) worden de kenmerken voor verschillende doelgroepen nader geconcretiseerd.

Geïnteresseerden uit andere delen van het onderwijs kunnen hier inspiratie voor hun eigen situatie vinden als het gaat om het waarom van taalbeleid en hoe je rekening kunt houden met kenmerken van veranderingsprocessen binnen de school. De inhoud van het instrument is natuurlijk bedoeld voor de praktijk van een basisschool.

P. Prins, *Haags Instrument Taalbeleid* (blauwe versie). Den Haag, Haags Centrum voor

Onderwijsbegeleiding (HCO), 1997. 50 blz. ISBN 90-73-102-48-0, f 29,50.

Het *Instrument Specifiek Taalbeleid* (gele versie) komt in mei als werkversie uit en zal 250 pagina's beslaan.

Naar onderwijs op maat

Wat zijn de belangrijkste knelpunten die in het NT2-onderwijs op BVE-instellingen ervaren worden? Welke daarvan zouden door de instellingen gezamenlijk aangepakt kunnen worden? Op welke punten is externe ondersteuning nodig? Deze vragen zijn onderwerp geweest van een inventarisatieonderzoek bij twaalf instellingen voor NT2-onderwijs. Het onderzoek is uitgevoerd door de SLO in het kader van het project 'Open leren dichterbij'.

Het onderzoeksrapport *Naar onderwijs op maat* biedt de lezer een overzicht van de ontwikkelingen die binnen instellingen voor NT2-onderwijs in de BVE in gang zijn gezet om 'onderwijs op maat' vorm te geven. Instellingen kunnen door het rapport een indruk krijgen van de stand van zaken op dit moment en deze met hun eigen situatie vergelijken.

Uit het onderzoek blijkt dat er behoefte bestaat aan verschillende instrumenten: voor de intake, voor het uitzetten van (standaard) leertrajecten, voor het coördineren van de door- en uitstroom. Wat betreft de intake en de door- en uitstroom is er bijvoorbeeld behoefte aan geschikte toetsen, gekoppeld aan de landelijke kwalificatiestructuur. Instellingen hebben op het gebied van het uitzetten van leertrajecten bijvoorbeeld behoefte aan een 'format' van een Open Leercentrum dat instellingen handvatten biedt bij de inrichting van een OLC. Tot slot is er behoefte aan instrumenten voor kwaliteitszorg. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het opstellen van landelijk geldende uitstroomprofielen.

M. Dimmendaal, J. van Kessel & A. Dijk, *Naar onderwijs op maat*. Enschede, SLO, 1996. 55 blz. Bestelnummer B.020.7513, f 10.

Foutloos spellen

Prisma Foutloos spellen is een handzaam boekje dat de bedoeling heeft hulp te bieden bij het correct spellen volgens de nieuwe spellingregels. Het bevat 1000 woorden die in het Nederlands vaak verkeerd worden gespeld. Bij woorden die volgens het *Groene Boekje* anders gespeld zouden moeten worden dan volgens *De Nieuwe Spellinggids*, is voor de spelling van de laatstgenoemde gekozen.

De woorden worden gepresenteerd in twee kolommen, met links de foutieve en rechts de correcte spelling. De woorden zijn ingedeeld in drie woordgroepen: 1) zelfstandige naamwoorden, 2) werkwoorden, 3) overige woorden, met name bijvoeglijke naamwoorden en bijwoorden. Binnen elke categorie staan de woorden alfabetisch gerangschikt. In aparte kadertjes staan beknopt regels voor de spelling en worden diverse feiten over de spelling gepresenteerd.

F. van de Laar, *Prisma Foutloos spellen*. Utrecht, Uitgeverij Het Spectrum, 1996. 138 blz. ISBN 90-274-4638-5, f 9,90.

Mediaproject Nederlands

Het *Mediaproject Nederlands* is een multimediaal onderwijspakket Nederlands als vreemde taal, bestemd voor volwassenen of studenten op universitair niveau en voor leerlingen van het voortgezet onderwijs. Het materiaal wordt aangepast aan de verschillende doelgroepen. *Mediaproject Nederlands* is geen cursus op zich, maar is bedoeld als een aanvullend lespakket. Taalverwerving wordt gecombineerd met de verwerving van actuele socio-culturele kennis over België en Nederland.

Het pakket wordt tweewekelijks verstuurd. Uitgangspunt van het lesmateriaal vormt telkens een video met vier thema's uit het hoofdjournaal (twee BRN en twee NOS) van de afgelopen twee weken. Bij elk thema hoort een oefeningenreeks. Het totale pakket bestaat uit tien video's met tachtig lessen: veertig lessen elk op twee niveaus. De oefeningen worden op twee niveaus ontwikkeld: in termen van het Leuvens examen op elementair en op basisniveau. Momenteel wordt

ook gewerkt aan de ontwikkeling van materiaal voor studenten met een hoog niveau (uitgebreid).

In het eerste deel van elke oefeningenreeks komen woordenschat- en grammatica-oefeningen aan bod. In het tweede deel staan luister- en spreekopdrachten centraal. Er worden ook tips gegeven voor schrijf- of lees-oefeningen. Op het eind van elke les moeten cursisten in staat zijn om het videofragment te begrijpen, over het thema te praten en er een mening over te formuleren. Op deze manier wordt de taalleerders de kans geboden om concreet en functioneel met taal om te gaan.

Naast de oefeningen bevat het pakket ook een correctiesleutel, extra leesmateriaal en een docentenhandleiding waarin tips gegeven worden voor het lesverloop.

Het materiaal wordt ontwikkeld door het Initiatief Nederlands aan de Universiteit Antwerpen UIA. Voor de basisoefeningen van het Nederlandse thema wordt samengewerkt met het James Boswell Instituut van de Universiteit van Utrecht.

Mediaproject Nederlands. Antwerpen, Initiatief Nederlands Universiteit Antwerpen UIA, 1996. Tien video's met 80 lessen (40 lessen, elk op twee niveaus), f 675. Te bestellen bij: Initiatief Nederlands, Universiteit Antwerpen-UIA, Universiteitsplein, B2610 Wilrijk, België.

Onmogelijke liefdes

In 1991 deed de werkgroep Vrouw & Cultuur een onderzoek naar de aandacht die vrouwelijke auteurs krijgen in het literatuur-onderwijs in het voortgezet onderwijs. De resultaten van dit onderzoek werden gepubliceerd in de brochure *Vrouwenliteratuur in het onderwijs*. De voornaamste conclusie was dat in het lesmateriaal en op de literatuurlijst vrouwen nauwelijks aan bod kwamen. Naar aanleiding van deze brochure lieten docenten uit het voortgezet onderwijs weten dat ze bereid waren meer aandacht aan vrouwenliteratuur te besteden, mits daarvoor meer lesmateriaal beschikbaar was. Met de bundel *Onmogelijke liefdes* wil Vrouw & Cultuur aan deze wens tegemoet komen.

In *Onmogelijke liefdes* wordt het werk van vijf Nederlandse vrouwelijke auteurs besproken:

Anna Enquist, Emma Huismans, Vonne van der Meer, A.H. Nijhoff en Rascha Peper. Het overkoepelende thema van de besproken romans is de onmogelijke liefde.

De boekbesprekingen zijn volgens een vaste structuur opgebouwd: 1) Biografie en bibliografie van de auteur, 2) Een bespreking van de roman, 3) Uitspraken van recensenten over de roman, 4) Uitspraken van de auteur zelf, of van de biograaf, over de roman, 5) Een lijst met artikelen om verder te lezen. Bij de samenvatting van het verhaal is ervoor gekozen om niet altijd de afloop van het verhaal weg te geven, dit om het lezen van het boek spannend te houden. Ook wordt bij het ene werk uitgebreider aandacht besteed aan de bespreking van personages of motieven dan bij het andere, omdat het ene werk zich hier meer voor leent dan het andere.

De bundel is niet alleen geschikt voor leerlingen en docenten van de eindexamensklassen van HAVO en VWO, maar ook voor leeskringbegeleid(st)ers en -deelnemers en literatuurliefhebbers in het algemeen.

M. Lunter & M. Munsters, *Onmogelijke liefdes. Vijf schrijfsters voor de lijst*. Eindhoven, Vrouw & Cultuur, 1996. 48 blz. ISBN-90-900-9822-4. Te bestellen door f 7,50 plus f 3 portokosten over te maken op girorekening 209 061 van Vrouw & Cultuur, o.v.v. 'Onmogelijke liefdes'. Vrouw & Cultuur, postbus 2223, 5600 CE Eindhoven, 040: 212 85 56.

Lezen nader bekeken

'Méér mensen moeten méér lezen', zo formuleerde de toenmalige Raad voor de Kunst in 1992 het overheidsstreven op het gebied van de leesbevordering. Dit streven heeft niet aan actualiteit ingeboet: onderzoekcijfers laten nog steeds een terugval in het lezen zien. Maar leesbevordering is pas mogelijk als mensen meer plezier hebben in het lezen. Met dat uitgangspunt werd in 1996 de cursus 'Lezen van literaire verhalen en romans' ontwikkeld in opdracht van het Nederlands Instituut voor Kunsteducatie, het LOKV. Deze cursus voor volwassenen had als doel bij de deelnemers een nieuwe leeshouding te creëren, met behoud van leesplezier.

In de uitgave *Lezen nader bekeken* van Francien Simons wordt deze cursus beschreven en geëvalueerd. De auteur plaatst de cursus in een breder kader van de literaire vorming in Nederland, waarbij ze een overzicht geeft van de huidige theorie over kunsteducatie, literaire vorming lezers, leesgedrag en leesmotivatie. Daarnaast vergelijkt ze de cursus met de opzet van andere lees- en literatuurs cursussen. De spreiding van deze cursussen is zeer ongelijk. Aangezien er wel behoefte bestaat aan deze tak van literaire vorming is er sprake van een potentieel gat in de markt.

Naar aanleiding van *Lezen nader bekeken* zal het LOKV de formule van de cursus bijstellen en het initiatief nemen tot de ontwikkeling van een handboek *Lezen*, om een impuls te geven aan de ontwikkeling van de literaire vorming in centra voor kunsteducatie.

Lezen nader bekeken is interessant voor iedereen die zich vakmatig met literaire vorming en leesbevordering bezighoudt.

F. Simons, *Lezen nader bekeken*. Utrecht, LOKV, 1996. 127 blz. f 24,50. Te bestellen bij LOKV, Nederlands Instituut voor Kunsteducatie, postbus 805, 3500 AV Utrecht, 030: 233 23 28, fax: 030: 233 40 18.

Van ABN tot Zelfportret

Welke schilderkunstige ontwikkeling kun je aflezen uit de vele zelfportretten die Rembrandt maakte? Welke popmusici verwerkten het thema 'oorlog' in hun songteksten en welke invloed hebben deze teksten? Wat is nu eigenlijk Algemeen Beschaafd Nederlands (ABN)?

Drie voorbeelden van vragen die aan de orde komen in het *Scriptiehandboek Letteren*. Dit handboek is bedoeld voor leerlingen van 4, 5 en 6 vwo en biedt hulp bij scripties, werkstukken en spreekbeurten over onderwerpen op het gebied van de Letteren. Het bevat ongeveer 50 scriptie- en spreekbeurt-onderwerpen, ingedeeld in zes themavelden: taal, literatuur, geschiedenis, beeldende kunst, muziek en theater/film/televisie. Het handboek bevat een stappenplan aan de hand waarvan leerlingen te werk kunnen gaan. Verder worden leerlingen bij specifieke onder-

werpen een eindje op weg geholpen met behulp van suggesties voor interessante onderzoeksvragen en literatuur. Op die manier krijgen ze een kijkje in de keuken van het wetenschappelijk bedrijf.

Het *Scriptiehandboek* is een uitgave van het Letterenproject van de Universiteit Utrecht. Een van de aandachtspunten van dit project is het intensiveren van contacten tussen middelbare scholieren en de Faculteit der Letteren. Gerichte informatie tussen scholen en universiteit kan een bijdrage leveren aan het verbeteren van de aansluiting vwo en wo, ook met het oog op de veranderingen in het kader van de Tweede Fase in het voortgezet onderwijs.

Het handboek is inmiddels verspreid onder alle vwo-scholen in Nederland. Jaarlijks verschijnt er een (gratis) actuele aanvulling van nieuwe onderwerpen. De eerstvolgende actualisering verschijnt medio 1998.

Eventuele reacties en suggesties voor verbetering van het *Scriptiehandboek* kunt u richten aan Dominique de Vet, voorlichter faculteit Letteren, Kromme Nieuwegracht 46, 3512 CD Utrecht, tel. 030: 235 63 57, email: vet@let.ruu.nl

Van ABN tot Zelfportret. Scriptiehandboek. Utrecht, Universiteit van Utrecht, 1996. Voor bestellingen kunt u zich richten tot de afdeling In- en Externe Betrekkingen, Heidelberglaan 8, 3584 CS Utrecht, tel. 030: 253 26 70.

De actuele stand van zaken

Als in 1998 de nieuwe bovenbouw van start gaat, brengt dat een aantal veranderingen met zich mee. De vrije pakketkeuze verdwijnt. Leerlingen volgen een programma dat bestaat uit een gemeenschappelijk deel, een profieldeel en een vrij deel. De inhoud van de vakken is aangepast en geactualiseerd. Voor het gemeenschappelijke deel zijn nieuwe (geïntegreerde) vakken ontwikkeld. Daarnaast gaat het om pedagogisch-didactische veranderingen en om een andere organisatie van het leerproces.

Om havo- en vwo-docenten te informeren over de invoering van de vernieuwde Tweede Fase in 1998 ontwikkelde de afdeling Voortgezet onderwijs van de SLO samen met

LPC, Cito en PMVO voor ieder vak zogenaamde voorlichtingsbrochures, zo ook voor Nederlands. In hoofdstuk 1 komen de belangrijkste veranderingen voor het vak Nederlands aan de orde. Hoofdstuk 2 gaat in op consequenties van de studiehuisgedachte voor het vak, waarbij suggesties worden gegeven voor de lespraktijk. In hoofdstuk 3 staat een Cito-bijdrage over het centraal examen en het schoolexamen. De brochure sluit af met tips die docenten kunnen helpen bij de voorbereiding in de komende tijd en een overzicht van veelgestelde vragen (hoofdstuk 4). In een bijlage staan de nieuwe examenprogramma's en de examenregeling.

De brochure kan geen antwoord geven op alle vragen, omdat op het moment van schrijven het wetgevingstraject nog niet was afgerond en ontwikkelingen rond de vakken, de profielen en het studiehuis nog in volle gang waren. Desondanks verwacht de auteur, Jan Verbeek, dat de brochure een bijdrage zal leveren aan de voorbereiding voor de nieuwe Tweede Fase.

J. Verbeek, *Nederlands. Voorlichtingsbrochure havo/vwo*. Enschede, SLO, LPC, Cito, PMVO, 1996, f 14. Bestelnummer 8.371.7593, SLO, afdeling Verkoop, postbus 2041, 7500 CA Enschede, 053: 484 03 05.

Finale examentraining

In het examenjaar hebben veel leerlingen behoefte aan extra oefening in het maken van samenvattingen en teksten. Onlangs heeft uitgeverij Thieme de examentrainingsdiskette *Finale* uitgebracht. Hiermee kunnen leerlingen zich zelfstandig, thuis of op school, voorbereiden op het examen. De *Finale*-diskette heeft een versie in Windows en een versie in DOS. Het examentrainingsprogramma is opgebouwd uit drie onderdelen.

In het onderdeel 'training' krijgen leerlingen de examenteksten met feedback op de antwoorden, met hints en woordtraining. Het onderdeel 'kwalificatie' bestaat uit examenteksten met feedback op het goede antwoord. In het onderdeel 'finale' wordt het examen nagebootst: de tijd loopt mee, de leerlingen krijgen een beoordeling en kunnen hun score vergelijken met landelijke uitslagen. In een

speciale docentenmodule kan de docent de resultaten en voortgang van elke leerling bijhouden.

Finale is er voor de talen Nederlands, Engels, Duits en Frans voor MAVO, HAVO en VWO. Voor meer informatie kunt u bellen met de docentenlijn 0575: 59 48 80.

Finale: examentraining op diskette. Zutphen, Thieme, 1997. Diskette DOS of Windows kost f 13 of f 29,90 (in combinatie met verzamelbundel)

Spreken, luisteren en kijken

Tijdens de cursus 'Spreken, luisteren en kijken in de basisvorming' die het APS sinds 1993 regelmatig heeft verzorgd, bleek telkens dat bij docenten behoefte bestond aan meer informatie over en voorbeelden van werkvormen voor deze vaardigheden. Klemmende vragen waren bijvoorbeeld: Hoe kan ik opdrachten uit mijn lesmethode aanpassen aan het niveau van mijn klas? Hoe moet ik spreken, luisteren en kijken beoordelen? Hoe pak ik onderwijs in deze vaardigheden aan in een heterogene klas – en specifieker – in een een meertalige klas?

Het APS heeft de samenstellers van de cursus 'Spreken, luisteren en kijken' gevraagd om deze vaardigheden uit te diepen en in te gaan op de vragen die tijdens de cursus niet altijd uitgebreid aan bod kunnen komen. Dit heeft geresulteerd in het boek *Nederlands in de basisvorming. Spreken, luisteren en kijken*. In het eerste hoofdstuk worden de uitgangspunten, kerndoelen, inhoud en aanpak van spreken, luisteren en kijken in de basisvorming behandeld. Het tweede hoofdstuk gaat in op het belang van en geeft mogelijkheden voor differentiatie. De samenhang met andere vakonderdelen wordt besproken in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 komt de meertalige klas aan de orde. Het zesde hoofdstuk gaat tenslotte in op de toetsing en beoordeling van spreken, luisteren en kijken.

Het boek is een praktijkboek. De vragen die leven onder docenten Nederlands over het onderwijs in spreken, luisteren en kijken worden zoveel mogelijk beantwoord aan de hand van concrete voorbeelden. Daarbij hebben de auteurs gebruik gemaakt van les-

methodes Nederlands die momenteel op de markt zijn.

D. de Kinderen & J. den Ouden, *Nederlands in de basisvorming. Spreken, luisteren en kijken*. Utrecht, APS, 1996. 118 blz. ISBN 90-6607-272-5, f 24,50. Schriftelijk te bestellen bij het APS, afdeling VODA, postbus 85475, 3508 AL Utrecht, o.v.v. nr. 400.602.

Samenwerkend Leren

Coöperative learning (samenwerkend leren) heeft in het onderwijs en onderzoek in de Verenigde Staten een veel grotere vlucht genomen dan in Nederland. Dit geldt ook op het gebied van het tweedetaalonderwijs. In het Nederlandse (taal)onderwijs krijgen leerlingen traditioneel heel weinig gelegenheid tot het gebruiken en oefenen van de taal die ze moeten leren. Met op interactie gerichte werkvormen zou men hieraan iets kunnen doen. In Nederland kennen we publicaties van het APS-project *Alle leerlingen bij de les* (Ebens, Ettekoven & Van Rooijen) en het SLIM-project (Samen Leren In Multiculturele groepen) van HVU (Batelaan e.a), maar die projecten richten zich niet speciaal op het taalonderwijs.

Samenwerkend Leren in heterogene groepen is het resultaat van een literatuurstudie die Marleen Miedema heeft verricht naar de effecten van samenwerkend leren in etnisch heterogene groepen in het voortgezet onderwijs, met name op taalonderwijs en taalverwerving. In het eerste hoofdstuk gaat ze in op het probleem van heterogene klassen en een definiëring van Samenwerkend Leren. In het tweede hoofdstuk besteedt ze aandacht aan sociale aspecten van Samenwerkend Leren, terwijl het derde hoofdstuk ingaat op effecten van Samenwerkend Leren op leerresultaten. In het vierde hoofdstuk komen Samenwerkend Leren en taalverwerving aan de orde. Op zoek naar een praktische toepassing van deze kennis, ontwikkelt de onderzoekster tenslotte in het vijfde hoofdstuk een manier om bestaande oefeningen om te zetten in opdrachten voor leerlingen om op taalverwerving- ondersteunende manier samen te werken.

Samenwerkend Leren in heterogene groepen levert een bijdrage aan de pogingen binnen

het vak Nederlands beter in te spelen op de voortgezette verwerving van de Nederlandse taal door leerlingen.

M. Miedema, *Samenwerkend Leren in heterogene groepen*. Studie en onderzoek deel 23. Enschede, SLO, 1996. 115 blz. Te bestellen bij SLO, Project Nederlands, postbus 2041, 7500 CA Enschede, 053:484 04 14.

Bronnenboek literatuur

Het *Bronnenboek Literatuur in het studiehuis* is een combinatie van een naslagwerk en een didactiekboek voor docenten die literatuur in de Tweede Fase geven, voor docenten in opleiding in deze vakken en voor de scholing en nascholing in literatuur, KCV en CKV 1 in het studiehuis. Het maakt deel uit van een serie didactische bronnenboeken voor het studiehuis. In alle boeken wordt uitgegaan van een didactisch basismodel waarin niet alleen actief en zelfstandig leren, maar ook reflectie op het eigen leerproces en de ontwikkeling naar zelfverantwoordelijk leren centraal staat. Als een school bij het inrichten van het studiehuis gebruikmaakt van eenzelfde didactisch model, kan dit grote voordelen hebben voor de onderlinge communicatie tussen docenten. Bovendien biedt het leerlingen duidelijke richtlijnen bij het plannen en uitvoeren van hun werkzaamheden.

Het *Bronnenboek Literatuur in het studiehuis* bestaat uit vijf hoofdstukken. Hoofdstuk 1 bevat een instaptoets waardoor snel duidelijk wordt wat de vakgroep en de school moeten doen om aan de eindtermen van het studiehuis te voldoen. Daarnaast biedt het hoofdstuk een oriëntatie op de plaats van literatuur en CKV 1 in het studiehuis. Ook komen begrippen als leren leren, zelfstandig en zelfverantwoordelijk leren en werken, leerfuncties en leeromgeving uitgebreid aan de orde.

In het tweede hoofdstuk staat een didactisch model voor leren en werken in het studiehuis. Het derde hoofdstuk geeft allerlei mogelijkheden om leerlingen zelfstandig en coöperatief met teksten te laten werken. Deze zijn ondergebracht in instructiebladen en taaksheets.

Hoofdstuk 4 bevat een complete CKV1-lessenserie rondom het thema 'Onmogelijke

liefde', dat benaderd en onderzocht wordt vanuit de invalshoeken muziek, literatuur en schilderkunst. Tenslotte wordt in hoofdstuk 5 aandacht besteed aan het portfolio (dossier). De bijlagen bevatten informatie over allerlei zaken: eindtermen, literair begrippen apparaat, CKVI-informatie, etcetera.

J. Mulder. *Bronnenboek Literatuur in het studiehuis*. Zutphen, Thieme, 1997. 199 blz. ISBN 90-03-360-278. f 39,90.

Woordbreker

Veel brugklasleerlingen hebben een beperkte woordenschat. Bovendien hebben ze vaak moeite met abstracte, niet-frequente woorden. Hierdoor begrijpen ze (schoolboek)-teksten minder goed, wat gevolgen heeft voor hun verdere schoolloopbaan.

Met *Woordbreker* leren de leerlingen uit de brugklassen strategieën die onder meer gericht zijn op het zelf ontdekken van de betekenis van woorden in een tekst. Leerlingen passen de strategieën toe op steeds moeilijkere teksten, voornamelijk schoolboekteksten. De strategieën staan als een handig stappenplan vermeld op een leerlingenkaart die de leerlingen bij alle vakken kunnen gebruiken tot zij de strategieën kunnen toepassen.

Woordbreker is geschikt als aanvulling op reguliere lessen Nederlands. Het kan ook gebruikt worden als ondersteunend materiaal in steun- en hulplessen, studielessen of mentoren.

Er is een deel voor VBO/MAVO en een deel voor HAVO/VWO. Bij elk deel hoort een uitgebreide docentenhandleiding waarin een begintoets is opgenomen. Verder staan in de handleiding per les didactische aanwijzingen, lessuggesties, tips en antwoorden.

J. Hofman, M. Jetten, E. van der Laan-van Wees & J. Roorda., *Woordbreker. Strategielessen voor het afleiden van woordbetekenissen*, VM-versie. Zutphen, Thieme, 1997. Docentenhandleiding, 66 blz. ISBN 90-03-232-210, f 21. Leerlingenboek, 93 blz. ISBN 90-03-232-199, f 24,90.

M. Kaatee, E. van der laan-van Wees & J. Roorda, *Woordbreker. Strategielessen voor het afleiden van woordbetekenissen*, HV-versie. Zut-

phen, Thieme, 1997. Docentenhandleiding, 66 blz. ISBN 90-03-232-27X, f 21. Leerlingenboek, 88 blz. ISBN 90-03-232-253, f 22,90.